

Daniela POPA

LOGOPEDIE ȘI TULBURĂRI DE ÎNVĂȚARE
Curs pentru învățământ la distanță

Editura
Universității
Transilvania
din Brașov

2025

EDITURA UNIVERSITĂȚII TRANSILVANIA DIN BRAȘOV

Adresa: Str. Iuliu Maniu nr. 41A

500091 Brașov

Tel.: 0268 476 050

Fax: 0268 476 051

E-mail: editura@unitbv.ro

Editură recunoscută CNCSIS, cod 81.

Copyright © Autorul, 2025

Lucrarea a fost avizată de Departamentul de Psihologie și Științe ale Educației, Facultatea de Psihologie și științele educației a Universității Transilvania din Brașov.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POPA, DANIELA

Logopedie și tulburări de învățare : curs pentru învățământ la distanță / Daniela Popa. - Brașov : Editura Universității "Transilvania" din Brașov, 2025

Conține bibliografie

ISBN 978-606-19-1834-8

376

159.9

CUPRINS

INTRODUCERE	7
UI1. PERSPECTIVE SOCIO-CULTURALE ÎN TERAPIA	
TULBURĂRILOR DE LIMBAJ	13
1.1. Introducere	13
1.2. Obiectivele unității de învățare	14
1.3. Scurt istoric al terapiei tulburărilor de limbaj și comunicare	15
1.4. Dezvoltarea tipică a limbajului în ontogeneză.....	20
Rezumat.....	26
Test de autoevaluare a cunoștințelor	27
UI2. FACTORII ANATOMO-FIZIOLOGICI. COMUNICAREA TOTALĂ	
.....	32
2.1. Introducere	32
2.2. Obiectivele unității de învățare	32
2.3. Factorii anatomico-fiziologici ai limbajului	33
2.4. Comunicarea totală.....	44
Rezumat.....	48
Test de evaluare a cunoștințelor	48
UI 3. MODELE EXPLICATIVE ALE TULBURĂRILOR DE LIMBAJ ȘI	
CLASIFICAREA ACESTORA	51
3.1. Introducere	51
3.2. Obiectivele unității de învățare	51
3.3. Modele explicative ale tulburărilor de limbaj	52
3.4. Clasificarea tulburărilor de limbaj	54
3.5. Conștiința fonologică	57
3.6. Abordări în intervenția logopedică	59
Rezumat	62
Test de autoevaluare a cunoștințelor	63

UI 4. EVALUAREA TULBURĂRILOR DE LIMBAJ ȘI A

TULBURĂRILOR DE ÎNVĂȚARE	67
4.1. Introducere	67
4.2. Obiectivele unității de învățare	67
4.3. Aspecte particulare ale testării vârstelor mici	68
4.4. Examinarea logopedică în perioada de la naștere la școlaritatea mică	71
4.5. Identificarea timpurie a factorilor de risc pentru tulburări de învățare.....	72
4.6. Examinarea logopedică începând cu vârsta școlară mică	73
4.7. Instrumente de evaluare a limbajului și comunicării	80
4.8. Evaluarea tulburărilor de învățare - principii generale	82
4.9. Evaluarea abilităților de citire (screening și diagnostic dislexie)	86
4.10. Evaluarea abilităților de scriere (screening și diagnostic disgrafie)	92
4.11. Evaluarea abilităților matematice (screening și diagnostic discalculie) ..	96
4.12. Raportul de evaluare integrată (logopedică și psihologică) - model	101
Rezumat.....	106
Test de autoevaluare a cunoștințelor	107

UI 5. TULBURĂRILE DE LIMBAJ ȘI DIZABILITĂȚILE COGNITIVE

ȘI INTELECTUALE	112
5.1. Introducere	112
5.2. Obiectivele unității de învățare	112
5.3. Tulburarea de deficit de atenție/hiperactivitate (ADHD) și tulburările de învățare.....	113
5.4. Tulburările de limbaj și ADHD.....	116
5.5. Tulburările de limbaj și Sindromul Down	119
5.6. Tulburările de limbaj asociate leziunilor cerebrale traumatice.....	121
5.7. Tulburările de limbaj și demența	124
Rezumat	126
Test de evaluare a cunoștințelor	128

UI 6. ÎNTÂRZIEREA ÎN DEZVOLTAREA LIMBAJULUI.....

6.1. Introducere	134
------------------------	-----

6.2. Obiectivele unității de învățare	134
6.3. Delimitări conceptuale. Etiologie	135
6.4. Evaluare logopedică	140
6.5. Terapia logopedică	142
Rezumat	144
Test de evaluare a cunoștințelor	144
 UI 7. TULBURĂRILE SPECIFICE DE ÎNVĂȚARE: DISLEXIA, DISGRAFIA, DISCALCULIA	146
7.1. Introducere	146
7.2. Obiectivele unității de învățare	146
7.3. Tulburările specifice de învățare – delimitări conceptuale	147
7.4. Dislexia.....	151
7.5. Disgrafia	154
7.6. Discalculia.....	157
7.7. Evaluare și diagnostic diferențial	161
7.8. Intervenții și adaptări educaționale	164
Rezumat	170
Test de evaluare a cunoștințelor	171
 UI 8. TULBURAREA DE RITM ȘI FLUENȚĂ	175
8.1. Introducere	175
8.2. Obiectivele unității de învățare	175
8.3. Forme ale tulburărilor de ritm și fluență	176
8.4. Balbismul	178
8.5. Terapia logopedică la copii	182
8.6. Terapia cognitiv comportamentală.....	185
8.7. Terapia medicamentoasă.....	185
Rezumat	188
Test de evaluare a cunoștințelor	188
Temă de control	188

UI 9. TULBURĂRILE DE LIMBAJ ALE PERSOANELOR CU

TULBURARE DIN SPECTRUL AUTIST	192
9.1. Introducere	192
9.2. Obiectivele unității de învățare	192
9.3. Descrierea tulburării din spectru autist	193
9.4. Tulburările de limbaj specifice persoanelor afectate de autism.....	198
9.5. Terapia logopedică	201
Rezumat	204
Temă de control	206

UI 10. ABORDĂRI TERAPEUTICE ÎN TULBURĂRILE DE LIMBAJ ȘI COMUNICARE ȘI ADAPTĂRI EDUCAȚIONALE

10.1. Introducere	211
10.2. Obiectivele unității de învățare	212
10.3. Tipuri de terapii logopedice	212
10.4. Terapia logopedică cu caracter general – abordare directivă.....	217
10.5. Colaborarea logoped-profesor-psiholog	226
10.6. Strategii în sala de clasă	230
10.7. Tehnologii asistive	245
10.8. Planuri de intervenție personalizate	260
Rezumat	281
Test de evaluare a cunoștințelor	282

ANEXE286

Anexa nr. 1	286
Anexa nr. 2	288
Anexa nr. 3	292

BIBLIOGRAFIE294

INTRODUCERE

Prezentul curs oferă o introducere comprehensivă în terapia tulburărilor de limbaj, comunicare și învățare, adresându-se studenților care urmează programul de studii Psihologie din ciclul de licență. Disciplina a fost concepută pentru a vă familiariza cu cele mai frecvente și semnificative tulburări din domeniu, selectate pe baza prevalenței lor în populația școlară și, secundar, cea adultă, oferindu-vă astfel cunoștințele fundamentale necesare pentru a interveni eficient în contexte profesionale diverse.

Particularitatea acestui curs constă în abordarea sa interdisciplinară, integrând cunoștințe din psihologie, neurologie, pedagogie și alte domenii conexe. Veți învăța să lucrați colaborativ în echipe multidisciplinare, să comunicați profesional cu beneficiarii serviciilor psihologice și familiile acestora, și să utilizați instrumentele digitale necesare în practica contemporană. Aceste competențe sunt esențiale pentru viitorul specialist care dorește să ofere servicii comprehensive și bazate pe cele mai recente dovezi științifice.

Structura cursului facilitează o învățare progresivă și coerentă, organizată pe mai multe niveluri. Lucrarea debutează cu o perspectivă socio-culturală și atitudinală asupra domeniului, urmată de o introducere în fundamentele neurobiologice ale limbajului și comunicării. Veți studia principalele modele explicative din logopedie și veți dobândi o imagine de ansamblu asupra procesului complex de evaluare logopedică, dezvoltând astfel o bază solidă pentru înțelegerea tulburărilor.

De asemenea, veți explora în profunzime întârzierea în dezvoltarea limbajului și impactul acesteia asupra învățării, tulburările de limbaj în contextul dizabilităților cognitive, precum și abordările terapeutice integrate. Fiecare tulburare este prezentată sistematic, cu accent pe definiții clare, caracteristici specifice și particularități clinice. O atenție deosebită este acordată dislexiei, disgrafiei, discalculiei și tulburării de deficit de atenție/hiperactivitate (ADHD), precum și impactului acestora asupra procesului de învățare. Veți descoperi metodologii de evaluare și diagnostic, precum și strategii eficiente de intervenție și adaptări educaționale. Fiecare unitate de învățare include exemple concrete,

exerciții practice și recapitulări care consolidează cunoștințele teoretice. Veți analiza studii de caz, veți lucra în echipe pentru a dezvolta planuri de intervenție și veți exersa utilizarea instrumentelor de evaluare specifice domeniului.

Doresc să mulțumesc Mihaelei Apetrei pentru revizuirea riguroasă a acestui material și pentru sugestiile care au contribuit la îmbunătățirea conținutului.

Obiectivele cursului

Obiectivul general al disciplinei este dezvoltarea competențelor necesare pentru intervenția logopedică colaborativă în echipe multidisciplinare și integrarea cunoștințelor din domenii conexe în serviciile oferite persoanelor cu tulburări de limbaj și învățare.

Obiectivele specifice sunt reprezentate de:

1. Formarea capacității de a integra cunoștințe din psihologie, neurologie, pedagogie și alte domenii conexe în evaluarea și intervenția logopedică, precum și cea a tulburărilor de învățare, pentru a oferi servicii comprehensive beneficiarilor.
2. Formarea competențelor de comunicare profesională, cooperare interdisciplinară și utilizare a instrumentelor digitale necesare pentru lucrul eficient în echipe centrate pe evaluarea și terapia tulburărilor de limbaj și învățare.
3. Formarea abilităților de stabilire a relațiilor profesionale bazate pe încredere cu beneficiarii, familiile acestora și colaboratorii, respectând principiile deontologice și drepturile persoanelor cu tulburări, dificultăți sau deficiențe.

Competențe conferite

C11. Interacționează profesional în mediile de cercetare și profesionale

Rezultate ale învățării

- 11.1. Cunoștințe R.Î.11.1. Absolventul demonstrează însușirea unor cunoștințe relevante din domenii conexe psihologiei, pentru a le integra în relația cu beneficiarul serviciilor psihologice.

- 11.2. Abilități R.Î.11.2. Absolventul interacționează performant cu alte persoane în cadrul unor echipe centrate pe realizarea unor sarcini comune; în activități de evaluare, consiliere, orientare vocațională și a carierei, sub supervizare.
- 11.3. Responsabilitate și autonomie R.Î.11.3.1. Absolventul exprimă dorința de a crea un mediu de încredere în raporturile cu colaboratorii implicați în demersul psihologic.

C14. Lucrează în echipe

Rezultate ale învățării

- R.Î.14.1. utilizează procedeele adecvate care contribuie la cooperarea interdisciplinară / multidisciplinară / transdisciplinară, dinamica grupurilor și leadership, aplicabile într-un context de interacțiune în grupuri de lucru interdisciplinare.
- R.Î.14.2. dezvoltă competențe digitale necesare relaționării eficiente cu partenerii de echipă și clienții, sub supervizare.
- RÎ.14.3. dovedește disponibilitate de a explora noi experiențe, cunoștințe, cercetări și practici utile în demersurile profesionale colaborative.

Resurse și mijloace de lucru

Pentru înțelegerea acestui domeniu este recomandată parcurgerea bibliografiei indicate în fișa disciplinei. Pentru a rezolva unele dintre exercițiile propuse, este necesar să utilizați cunoștințe asimilate anterior, din domeniul psihologiei educaționale și fundamentele psihopedagogiei speciale. Se recomandă organizarea adecvată a timpului alocat activității de învățare la această disciplină, prin alocarea unui interval suficient de timp pentru a consulta resursele bibliografice recomandate, a recapitula și a redacta temele de control.

Structura cursului

Acest curs cuprinde 10 unități de învățare. La finalul fiecărei unități de învățare sunt oferite studenților scurte rezumate, teste de evaluare și de autoevaluare precum și prilejuri de reflecție.

Acest suport de curs este destinat susținerii activităților asistate. Prin urmare, studenții vor fi îndrumați spre frecventarea activităților de seminar. În cadrul acestor întâlniri se vor discuta aspectele nelămurite, studenții vor primi informații suplimentare, în funcție de nevoile individuale de învățare, se vor rezolva probleme și aplicații practice și se vor stabili temele ce vor fi încărcate pe platforma elearning.

Cursul conține două teme de control, detaliate în interiorul unităților de învățare astfel: prima temă la finalul UI 8 și a treia temă la finalul UI 9. Fiecare temă de control este concepută pentru a evalua înțelegerea conceptelor fundamentale prezentate în unitățile de învățare aferente. Raportul dintre numărul de unități de învățare și numărul de teme de control respectă recomandările din Ghidul de elaborare a cursului în format ID, asigurând astfel o distribuție echilibrată a sarcinilor de evaluare pe parcursul semestrului.

Transmiterea temelor de control se realizează exclusiv prin intermediul platformei elearning, în secțiunea dedicată cursului. Studenții vor încărca rezolvările în formatele specificate (PDF, DOC sau alte formate indicate în fișa fiecărei teme), respectând termenele stabilite în calendarul academic. Cadrul didactic va evalua lucrările și va transmite rezultatele, însoțite de feedback detaliat, tot prin platforma elearning, în termen de maximum 14 zile de la data limită de depunere. Notificările automate ale platformei vor informa studenții asupra publicării rezultatelor.

Cursul include, de asemenea, un test inițial de evaluare a prerechizitelor, disponibil în secțiunea introductivă, care ajută studenții să determine dacă dețin baza teoretică necesară pentru parcurgerea materiei. Bibliografia recomandată este prezentată detaliat la finalul fiecărei unități de învățare, precum și în secțiunea finală a cursului.